

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Zdravotně sociální fakulta

**Postoj veřejnosti k přijímání dětí jiného etnika do náhradní rodinné
péče**

Bakalářská práce

Mgr. Johana Mertová

2010

Markéta Nováková

Abstrakt

Pro většinu z nás je rodičovství naprosto přirozenou součástí života. V dnešní době bohužel neustále přibývá počet rodin, které zůstávají bezdětné, i když si přejí mít dítě. A na straně druhé stále zůstává celá řada dětí v ústavních zařízeních. Nastává tedy otázka, jak tuto situaci řešit? Náhradní rodinná péče je jedním z možných řešení.

Tato práce je rozdělena na dva jednotlivé díly, a to na část teoretickou a část výzkumnou. Cílem teoretické části bakalářské práce bylo vysvětlit pojem náhradní rodinná péče, popsat její jednotlivé formy. V závěru teoretické části jsem nastínila úskalí etnicky odlišného dítěte v náhradní rodinné péči. V praktické části bylo cílem zjistit názor veřejnosti na přijímání dětí jiného etnika do náhradní rodinné péče v Českých Budějovicích. Dosáhnout stanoveného cíle jsem se snažila pomocí kvantitativního výzkumu, metodou dotazování. Jako výzkumná technika byl použit dotazník o 17 otázkách. Otázky byly rozděleny do dvou okruhů na: otázky zjišťující identifikační znaky respondentů a na otázky týkající se názorů respondentů na danou problematiku. Celkem bylo rozdáno 200 dotazníků a zpět se jich vrátilo 113, návratnost tedy činila 56,5 %.

Byly stanoveny dvě hypotézy:

Hypotéza H1: „Většina lidí není tolerantní k přijetí dítěte jiného etnika“ byla potvrzena.

Hypotéza H2: „Většina lidí není tolerantní k romskému etniku“ byla potvrzena.

Z výsledků výzkumu vyplynulo, že lidé jsou poměrně tolerantní pokud jde o pohlaví a věk dítěte. Bohužel tomu tak není ohledně etnika dítěte. Ve společnosti stále převládají lidé, kteří nejsou tolerantní a ochotni k přijetí dítěte jiného etnika do náhradní rodinné péče.

Tato práce by mohla být užitečná široké veřejnosti, a to pro lepší představy a realističtější náhled na problematiku osvojení a pěstounské péče. Dále by mohla být přínosem pro žadatele o náhradní rodinnou péči k získání potřebných informací o průběhu procesu náhradní rodinné péče. V neposlední řadě může prospět studentům jako studijní materiál nebo jako podklad pro další výzkum.

Abstract

For most of us parenthood is a natural part of life. Still the number of families today who remain childless even though they wish to have a child, is on the increase. On the other hand, there are still many children living in caretaking institutions. This raises the question as to how this situation can be dealt with? One of the possible solutions is the substitute family care.

This thesis is divided into two separate parts, the first dealing with theoretical aspects and the second with research. The aim of the theoretical part of the bachelor thesis was to explain the concept of substitute family care and describe its different forms. In the conclusion of the theoretical part I have outlined the pitfalls of the substitute family care in relation to a child from a different ethnic group. In the practical part I focused on establishing the opinion on accepting children of different ethnic origin into substitute family care among the general public in České Budějovice. I tried to reach the set goal through a quantitative research using the questionnaire method. A questionnaire including 17 questions was used as a research technique. The questions were arranged in two groups: the questions to obtain identification characteristics of respondents and those concerning respondents' views on the given problems. 200 questionnaires were handed out and 113 were returned, i.e. the participation rate amounted to 56.5 %.

Two hypotheses were created:

Hypothesis H1: "The majority of people are not tolerant towards adoption of a child from a different ethnic group" has been confirmed.

Hypothesis H2: "The majority of people are not tolerant towards Roma ethnic minority" has been confirmed.

The research results have shown that people are quite tolerant as far as sex and age of a child are concerned. Regrettably, it is not the case when it comes to ethnic origin of a child. People who are not tolerant towards and willing to accept a child from a different ethnic group into substitute family care still prevail in society.

This thesis could be useful for the public at large, as it offers better grounded ideas and a more realistic view on the problems of adoption and foster care. Further it

could be beneficial for candidates of a child adoption into substitute family care as a source of needed information about the procedure of approving the substitute family care. Finally it may be useful for students as a study material or a basis for further research.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma: „Postoj veřejnosti k přijímání dětí jiného etnika do náhradní rodinné péče“ vypracovala samostatně a použila jen pramenů, které cituji a uvádím v přiložené bibliografii.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě – v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Zdravotně sociální fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele i oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 02. 08. 2010

Podpis

Poděkování

Děkuji paní Mgr. Johaně Mertové za odborné vedení, věnovaný čas a trpělivost, které mi věnovala při konzultacích s bakalářskou prací. Dále bych chtěla poděkovat své rodině a blízkým za jejich podporu.

Obsah

Obsah	7
Úvod.....	9
1. Současný stav.....	11
1.1 Význam rodiny pro dítě	11
1.2 Formy péče o opuštěné děti	12
1.2.1 Náhradní výchovná péče.....	12
1.2.2 Ústavní výchova	12
1.2.3 Náhradní rodinná péče	13
1.2.4 Jednotlivé formy náhradní rodinné péče.....	14
1.2.5 Osvojení	14
1.2.6 Osvojení dětí do ciziny a z ciziny tj. mezinárodní osvojení	15
1.2.7 Pěstounská péče	15
1.2.8 Pěstounská péče na přechodnou dobu	17
1.2.9 Svěření do péče jiného občana než rodiče	18
1.2.10 Poručenská péče.....	18
1.3 Zprostředkování náhradní rodinné péče	18
1.3.1 Schéma zprostředkování NRP	20
1.3.2 Evidence dětí.....	20
1.3.3 Odborné posouzení žadatelů o náhradní rodinnou péči.....	21
1.3.4 Průběh zprostředkování náhradní rodinné péče.....	23
1.3.5 Převzetí dítěte	23
1.4 Etnikum a náhradní rodinná péče	24
1.4.1 Etnikum, etnická skupina/menšina	24
1.4.2 Etnická totožnost.....	25
1.4.3 Etnicky odlišné dítě v náhradní rodinné péči.....	25
1.4.4 Přijetí etnicky odlišného dítěte	25
1.4.5 Pět P v rozvoji identity dítěte jiné kultury	26
2. Cíl práce a hypotézy	28
2.1 Cíl práce	28

2.2	Hypotézy	28
3.	Metodika	29
3.1	Použité metody a techniky	29
3.2	Charakteristika výzkumného souboru	30
4.	Výsledky	31
4.1	Výsledky dotazníků	31
4.2	Vlastní výsledky	31
5.	Diskuse.....	43
6.	Závěr	49
7.	Seznam použitých zdrojů.....	51
8.	Klíčová slova	56
9.	Přílohy.....	57

Úvod

Rodina má rozhodující význam pro vývoj osobnosti, v oblasti tělesné, duševní i sociální. Pro většinu z nás je rodičovství naprosto přirozenou součástí života. Výchova dětí a péče o jejich příznivý vývoj je především právem a také povinností obou rodičů. Ne všichni rodiče se však chtějí nebo mohou o své děti starat.

V Úmluvě o právech dítěte se píše: „Dítě dočasně nebo trvale zbavené svého rodinného prostředí nebo dítě, které ve svém vlastním zájmu nemůže být ponecháno v tomto prostředí, má právo na zvláštní ochranu a pomoc poskytovanou státem.“ V těchto situacích, kdy děti nemohou z nejrůznějších důvodů vyrůstat ve vlastní rodině, je třeba hledat optimální formu náhradní výchovy, která je také obsahem činnosti orgánů sociálně-právní ochrany dětí (40).

V ústavních zařízeních bohužel stále zůstává celá řada dětí a na straně druhé neustále přibývá počet rodin, které zůstávají bezdětné, i když si přejí mít dítě. Nastává tedy otázka, jak tuto situaci řešit? Jedním z možných řešení je náhradní rodinná péče. V České republice funguje systém náhradní rodinné péče, který se snaží pomoci všem: jak rodičům, kteří se dítěte vzdávají, samotnému dítěti, a těm, jež dítě přijímají.

Oblast náhradní rodinné péče mě velmi zaujala ve druhém ročníku VŠ, kdy jsem si zvolila volitelný předmět zabývající se touto problematikou a v letním semestru se můj zájem ještě znásobil, když jsem absolvovala praxi na Krajském úřadě v Českých Budějovicích na oddělení sociálně-právní ochrany dětí. Především mě zaujal často diskutovaný problém ohledně etnika dítěte. To je důvod, proč jsem si vybrala právě toto téma.

Bakalářská práce je rozdělena na dva jednotlivé díly, a to na část teoretickou a část výzkumnou. V úvodu teoretické části je možné se stručně obeznámit se základními informacemi týkajícími se rodiny a jejího významu. Následně jsem svou pozornost zaměřila na systém náhradní rodinné péče. Popisuji zde její jednotlivé formy a samotný průběh zprostředkování. Na závěr teoretické části jsem charakterizovala problém etnicky odlišného dítěte v náhradní rodinné péči. Smyslem a hlavním těžištěm mé

kvantitativní výzkumné práce je rozbor dotazníku, jehož cílem je zjistit, jaký názor má veřejnost na etnicky odlišné dítě v náhradní rodinné péči a zda by byla ochotna přijmout takové dítě.

1. Současný stav

1.1 Význam rodiny pro dítě

Rodina je primárním činitelem socializace v raném dětství a od té doby má nepřetržitý a významný vliv na vývoj a na sebepojetí jedince. Je základní jednotkou každé lidské společnosti a prvním dosti závazným modelem společnosti, s jakým se dítě setkává. Stálá přítomnost vysoce citově angažovaných rodičů je dnes považována za nezbytnou podmínku zdravého duševního i tělesného vývoje dítěte (11, 21).

Dítě si do značné míry vytváří obraz světa podle toho, jak je mu realita interpretována, s jakými postoji je konfrontováno. Osvojuje si základní vzorce chování, které později uplatňuje v dalších interpersonálních vztazích. Rodina by měla být schopna uspokojit základní potřeby dítěte. Mezi biologické potřeby řadíme např.: řádnou výživu, dostatek tepla, čistotu atd (46).

Z psychických potřeb, které musí být v náležitě míře a v pravý vývojový čas uspokojeny tak, aby se dítě mohlo vyvíjet ve zdravou osobnost to jsou:

1. Potřeba stimulace, tj. náležitého přívodu podnětů co do množství, kvality a proměnlivosti s ohledem na konkrétní individuální dítě. Uspokojení této potřeby vede organismus k aktivitě.
2. Potřeba určité trvalosti, řádu a smyslu v podnětech. tzv. potřeba smysluplného světa. Mají-li se z jednotlivých podnětů stát poznatky a zkušenosti, musí být v těchto podnětech nějaký řád, smysl. Uspokojení této potřeby umožňuje dítěti učit se, nabývat zkušenosti, přizpůsobovat se životním podmínkám, osvojovat si účelně pracovní postupy i strategie společenského chování aj. Jde tedy o základní potřebu umožňující učení.
3. Potřeba životní jistoty. Potřeba interpersonálního vztahu typu „matka-dítě“. Uspokojení této potřeby zbavuje člověka úzkosti, dodává mu pocit bezpečí a umožňuje mu cílevědomou aktivitu poznávací, pracovní, společenskou. Je naplňována především v mezilidských citových vztazích. Náležité uspokojení

této potřeby přináší dítěti pocit životní jistoty a je podmínkou pro žádoucí vnitřní uspořádání jeho osobnosti.

4. Potřeba pozitivní identity, vlastního „já“, znamená pozitivní přijetí sama sebe a své společenské hodnoty. Opakem identity je anonymita. Patřičná sebeúcta i patřičné sebevědomí jsou podmínkou uspokojivého zařazení ve společnosti.
5. Potřeba otevřené budoucnosti, naděje a životní perspektivy. Umožňuje uspokojivé prožívání osobního běhu života. Ztráta životní perspektivy vede k zoufalství. Její uspokojení dává lidskému životu rozpětí mezi otevřeností a uzavřeností osudu, mezi nadějí a beznadějí, mezi životním rozletem a zoufalstvím (18, 20).

1.2 Formy péče o opuštěné děti

1.2.1 Náhradní výchovná péče

Je forma péče o děti, které nemohou být z nejrůznějších důvodů vychovávány ve vlastní rodině. Náhradní výchovná péče má tedy zásadně dvě formy: ústavní a rodinnou. Obecně se uznává, že náhradní výchovná péče je pro dítě tím lepší, čím více se podobá rodině. Proto se i v ústavních zařízeních prosazuje tzv. rodinný model péče (22).

Náhradní výchovná péče je pod záštitou celkem pěti ministerstev. Jsou to: Ministerstvo zdravotnictví, Ministerstvo práce a sociálních věcí, Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, Ministerstvo vnitra a Ministerstvo spravedlnosti. Toto rozdělení se řídí věkem dětí, o které je pečováno a jejich zdravotním stavem (23).

1.2.2 Ústavní výchova

Ústavní výchova se uskutečňuje v zařízeních tomu určeným. Nařízení uděluje soud. Ten v případě, že výchova dítěte je vážně narušena nebo ohrožena a jiná výchovná opatření nevedla k nápravě nebo jestliže z jiných závažných důvodů

nemohou rodiče výchovu dítěte zajistit, nařídí ústavní výchovu nebo dítě svěří do péče zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc (43).

Jestliže je to v zájmu nezletilého nutné, může soud nařídít ústavní výchovu nebo dítě svěřit do péče zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc i v případě, že jiná výchovná opatření nepředcházela. Z důležitých důvodů může soud prodloužit ústavní výchovu až na jeden rok po dosažení zletilosti (43).

V zájmu dítěte je nutno zajistit, aby doba, po kterou bude dítě v ústavní péči, nebyla prázdným časem v životě dítěte a jeho rodiny. Měla by být už od počátku využita ke snižování citové deprivace dítěte, vznikající odloučením od rodiny, a ke kvalitativním změnám v postojích rodičů a jejich rodinných a sociálních podmínkách (2).

Mezi zařízení pro výkon ústavní výchovy se řadí:

- Kojenecké ústavy a dětské domovy

Zdravotnická zařízení spadají do resortu Ministerstva zdravotnictví ČR, poskytují ústavní a výchovnou péči dětem do tří let věku. Zařízení se dělí na kojenecké ústavy, dětské domovy pro děti do tří let, dětské psychiatrické léčebny a oddělení dětské psychiatrie.

Školská výchovná zařízení spadají do resortu Ministerstva školství, tělovýchovy a mládeže ČR pro výkon ústavní výchovy nebo ochranné výchovy. Těmito zařízeními jsou: diagnostický ústav, dětský domov, dětský domov se školou a výchovný ústav. Zajišťují výchovu dětem a mládeži ve věku od tří do osmnácti let.

- Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc

Jde o zařízení, kde bude poskytnuta péče bezprostředně ohroženým dětem tak, aby byla jednak rychle vyřešena jejich situace a jednak zůstala otevřena možnost dalších postupů práce s dítětem a jeho rodinou (24).

1.2.3 Náhradní rodinná péče

Náhradní rodinnou péčí je možné formulovat jako sociální opatření ve prospěch dítěte, o něž se jeho vlastní rodiče nemohou nebo nechtějí starat, anebo z vážných

důvodů není vhodné, aby se starali. Dítěti, které je úplně nebo částečně opuštěné má poskytnout, aby vyrůstalo v rodinném prostředí, které by uspokojovalo jeho základní psychické potřeby, harmonicky rozvíjelo jeho osobnost a připravovalo je pro uspokojivé společenské zařazení (14).

1.2.4 Jednotlivé formy náhradní rodinné péče

1.2.5 Osvojení

Osvojení je považováno za nejlepší formu náhradní rodinné péče. Je tomu tak především proto, že osvojené dítě získá nejen náhradní rodiče, ale novou rodinu v širokém slova smyslu. Osvojení je, z hlediska právního, pediatrického a sociálního, rovnocenný institut rodičovství, co se týče zájmu a blaha dítěte (25).

Upravuje ho zákon o rodině č. 94/1963 Sb., v platném znění. Právní mocí osvojení zanikají všechna vzájemná práva a povinnosti mezi osvojencem a jeho původní rodinou. Osvojitelé tedy mají stejnou rodičovskou zodpovědnost jako při výchově vlastního dítěte (24, 43).

Mezi osvojitelem a osvojencem musí být přiměřený věkový rozdíl obdobně jako bývá mezi rodiči a vlastními dětmi. Nepřipouští se, aby mezi osvojitelem a osvojencem byl příbuzenský vztah v přímém pokolení nebo vztah sourozenců. Osvojitelem se může stát i osamělá osoba, lhostejno, zda muž či žena (26).

Osvojit lze pouze nezletilé dítě, které je „právně volné“, tzn. byl udělen souhlas rodičů nebo zákonného zástupce s osvojením. Zákon přesně stanoví podmínky, kdy není potřeba souhlasu rodičů: souhlas byl udělen předem, po uplynutí 6 týdnů po porodu dítěte bez vztahu k určitým osvojitelům, soud určil absolutní nezájem: rodiče po dobu nejméně dvou měsíců po narození dítěte neprojevili o dítě žádný zájem, soud určil kvalifikovaný nezájem: rodiče neprojevili o dítě po dobu 6 měsíců opravdový zájem, soud zbavil rodiče zodpovědnosti, rodiče dítěte zemřeli (30, 43).

Zákon o rodině v platném znění rozlišuje dvě základní formy osvojení:

1. Osvojení prosté, označované též někdy jako osvojení I. stupně, častěji také jako zrušitelné. Toto osvojení je možné u dítěte mladšího jednoho roku a soud ho

může v budoucnu z důležitých důvodů na návrh osvojitele nebo osvojence zrušit. Tím vznikají znovu vzájemná práva a povinnosti mezi osvojencem a jeho původní rodinou.

2. Osvojení nezrušitelné, někdy také nazývané osvojením II. stupně. Po pravomocném rozhodnutí soudu již osvojení jako akt nelze zrušit, nabytá rodičovská práva a povinnosti osvojitelů k dítěti jsou trvalá, stejně jako práva a povinnosti dítěte vůči osvojitelům. Jelikož se jedná o závažné a nezvratné rozhodnutí se zásadními důsledky pro celý následující život, lze takto osvojit jen dítě starší jednoho roku (4).

U obou těchto typů osvojení platí, že osvojitelé na základě rozhodnutí soudu jsou zapsáni v rodném listu dítěte a matrika automaticky změní dítěti koncovku jeho rodného čísla (24).

1.2.6 Osvojení dětí do ciziny a z ciziny tj. mezinárodní osvojení

Tato forma náhradní rodinné péče je možným řešením v případě, že se pro dítě nedaří najít náhradní rodinu v zemi původu. Upravuje ji Úmluva o ochraně dětí a spolupráci při mezinárodním osvojení, kterou vypracovala a přijala Haagská konference mezinárodního práva soukromého (16, 23).

Tento mezinárodní dokument spolu se zákonem č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, umožňuje osvojení dětí z ciziny a do ciziny v případech, kdy se pro právně volné děti, pro které se během 6 měsíců nepodaří nalézt vhodnou rodinu v ČR. Pokud by se ale našla pro dítě rodina v cizině a zároveň se podařilo nalézt rodinu v ČR, je upřednostňována naše rodina, neboť dle Úmluvy o právech dítěte má dítě přednostní právo žít v zemi svého původu (27).

1.2.7 Pěstounská péče

Pěstounská péče je státem garantovaná forma náhradní rodinné péče, která zajišťuje dostatečné hmotné zabezpečení dítěte i přiměřenou odměnu těm, kteří se ho

ujali. Je upravena v zákoně o rodině č. 94/1963 Sb. a v zákoně č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, v platném znění. Pěstounskou péči rozlišujeme na individuální, která probíhá v běžném prostředí a skupinovou, která se děje v zařízeních pro výkon pěstounské péče (13, 16).

Dalším rozdělením je rozdělení pěstounské péče vykonávané prarodiči, popřípadě vykonávané jinými příbuznými a pěstounská péče jiných osob, označované někdy v odborném slangu jako pěstounská péče „klasická“ (24).

Cílem pěstounské péče je zajistit pro dítě, které musí být umístěno mimo rodinu, náhradní rodinné prostředí a péči a to po dobu, po kterou rodiče nemohou péči a výchovu dítěte ze závažných důvodů zabezpečit. Pěstouni nahrazují rodičovskou péči, avšak nikoliv rodiče. Současně je třeba využít všech možností k obnovení podmínek rodiny tak, aby se dítě mohlo vrátit do svého přirozeného rodinného prostředí. Institut pěstounské péče je určen na pomoc dítěti, ale současně však v sobě zahrnuje ty činnosti, které mu umožňují zachování vztahů a vazeb s rodiči, sourozenci a širší rodinou (34).

Dítě může být svěřeno do pěstounské péče fyzické osobě nebo do společné pěstounské péče manželů. Jedinou hmotně právní podmínkou je zájem a blaho dítěte. Osoba pěstouna musí poskytovat záruku řádné výchovy dítěte. Pěstoun má právo zastupovat dítě a spravovat jeho záležitosti jen v běžných věcech, neboť toto právo náleží nadále rodičům, pokud nejsou v rodičovské zodpovědnosti omezeni, zbaveni nebo je její výkon pozastaven (31).

Vyživovací povinnost k dítěti nadále rodičům nebo jiným osobám povinným výživou k dítěti, kterou určí soud. Zároveň jim uloží, aby toto výživné poukazovaly příslušnému orgánu státní sociální podpory – úřadu práce, který vyplácí pěstounovi, popřípadě zletilému dítěti příspěvek na úhradu potřeb dítěte. Nárok na výživné na dítě určené rozhodnutím soudu, jemuž náleží příspěvek na úhradu potřeb dítěte, totiž přechází z dítěte na stát (23).

Pěstounská péče je finančně podporována státem – dávkami pěstounské péče, které jsou upraveny v zákoně č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, v platném znění, který definuje dávky pěstounské péče a podmínky pro jejich vyplácení. Dávkami pěstounské péče podle tohoto zákona jsou: příspěvek na úhradu potřeb dítěte, odměna

pěstouna, odměna pěstouna ve zvláštních případech, příspěvek při převzetí dítěte a příspěvek na zakoupení motorového vozidla. Pěstounská péče končí zletilostí dítěte, může být také zrušena, ale pouze z důležitých důvodů, a to rozhodnutím soudu. Soud pěstounskou péči zruší vždy, požádá-li o to pěstoun. Dítěti v pěstounské péči zůstává příjmení po vlastních rodičích. V některých případech je později možné jej změnit (32, 45).

Sociální pracovníci obecního úřadu obce s rozšířenou působností jsou povinni sledovat vývoj dětí v pěstounské péči a dítě pravidelně navštěvovat. Děje se tak jednou za tři měsíce v období prvních šesti měsíců péče nahrazující péči rodičů a dále pak podle potřeby, nejméně však jednou za šest měsíců. Krajský úřad má ze zákona povinnost nejméně jednou do roka zorganizovat setkání pěstounských rodin (24).

1.2.8 Pěstounská péče na přechodnou dobu

Od 1. 6. 2006 se v systému náhradní rodinné péče objevuje nová forma náhradní rodinné péče, kterou je pěstounská péče na přechodnou dobu. Jde o rodinnou, individuální formu péče, státem podporovanou, která bude dětem poskytována po nezbytně nutnou, relativně krátkou dobu (32).

Krajský úřad vede evidenci osob, které mohou pěstounskou péči na přechodnou dobu vykonávat. Je určena na:

- dobu, po kterou rodič nemůže ze závažných důvodů dítě vychovávat,
- dobu, po jejímž uplynutí lze získat souhlas rodiče s osvojením (tzv. blanketový souhlas po 6 týdnech od narození dítěte),
- dobu do pravomocného rozhodnutí soudu o tom, že není třeba souhlasu rodičů k osvojení (5).

O svěření dítěte do přechodné pěstounské péče rozhoduje výhradně soud na návrh orgánu sociálně právní ochrany dětí. Soud je povinen každé 3 měsíce přezkoumat, zda trvají důvody pro pobyt dítěte u pěstounů po přechodnou dobu. Tato forma pěstounské péče může být soudem zrušena z vážných důvodů, nebo jestliže již splnila svůj účel, či sami pěstouni o to požádali (32).

1.2.9 Svěření do péče jiného občana než rodiče

Svěření do výchovy podle zákona o rodině se užívá při předávání dítěte do péče prarodičů nebo jiných příbuzných. Při rozhodnutí o svěření dítěte do výchovy jiné fyzické osoby než rodiče určí soud rozsah jejích práv a povinností k dítěti. Jestliže soud rozhodne a dítě je svěřeno do cizí péče, je orgán sociálně-právní ochrany stejně jako u pěstounské péče povinen péči této osoby o dítě sledovat a dítě pravidelně v rodině navštěvovat. Při této formě náhradní rodinné péče dávky pěstounské péče státní sociální podpory nenáleží (24).

1.2.10 Poručenská péče

Poručníka ustanovuje soud. Děje se tak v případě, že rodiče dítěte zemřeli, byli zbaveni rodičovské zodpovědnosti, výkon jejich rodičovské zodpovědnosti byl pozastaven nebo nemají způsobilost k právním úkonům v plném rozsahu. Poručník je oprávněn nezletilé dítě vychovávat, zastupovat a spravovat jeho majetek místo rodičů. Ze zákona však mezi poručníkem a dítětem nevzniká takový poměr, jaký je mezi rodiči a jejich dětmi. Nemůže-li být poručníkem ustanovena fyzická osoba, ustanoví soud poručníkem orgán sociálně-právní ochrany dětí. Každé rozhodnutí poručníka v podstatné věci týkající se dítěte vyžaduje schválení soudem (32, 43).

Pokud poručník péči o dítě osobně vykonává, má on i dítě nárok na stejné hmotné zabezpečení, jako by šlo o péči pěstounskou. Orgán sociálně-právní ochrany dětí sleduje péči o dítě a poručník musí zpravidla jednou do roka poskytovat soudu zprávy o osobě poručenice, jeho vývoji a prospívání (4).

1.3 Zprostředkování náhradní rodinné péče

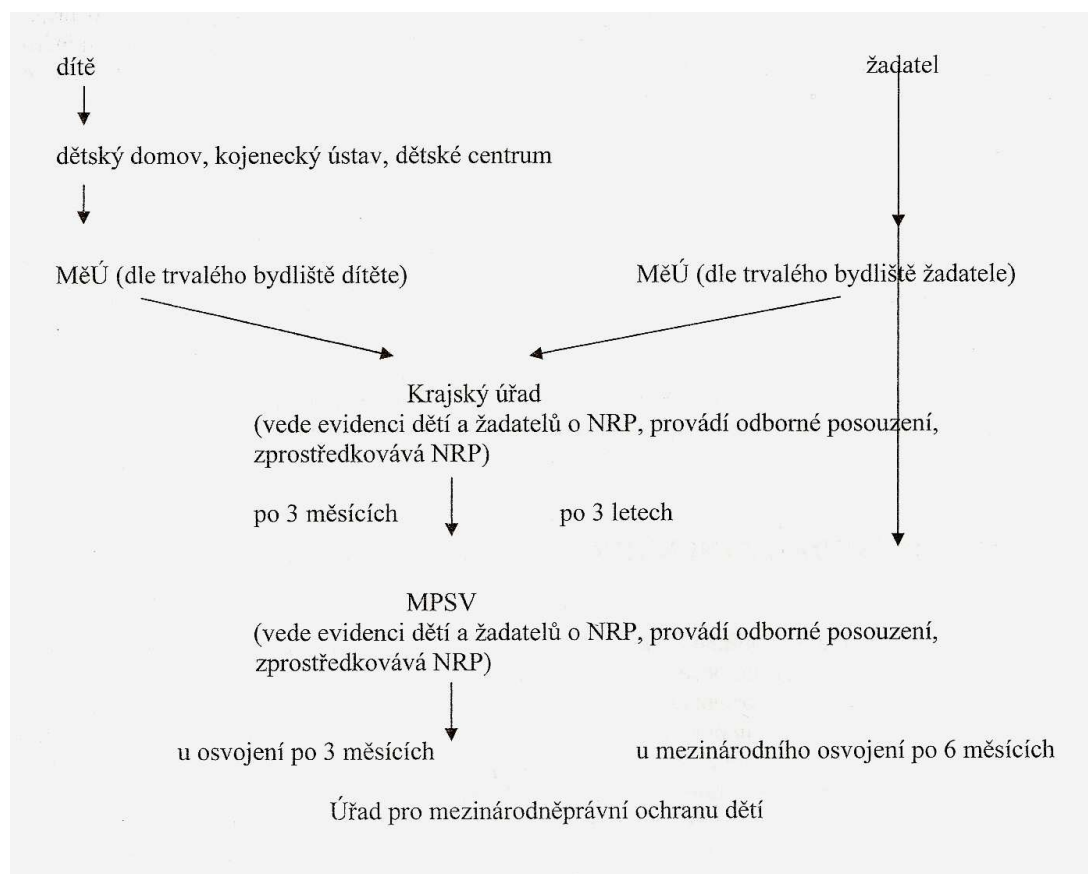
Případy skutečně osiřelých dětí, kterým zemřeli oba nebo jeden z rodičů, se nachází v evidenci dětí náhradní rodinné péče velmi ojediněle. Mnohdy v těchto případech převezmou péči o dítě prarodiče či jiní blízcí příbuzní dítěte. Do náhradní

rodinné péče jsou nahlašovány zvláště děti, které jsou tzv. sociálně osiřelé. To znamená děti, které sice mají matku, otce či alespoň jednoho z nich, ale ti se o ně nemohou, nechtějí nebo neumějí starat (48).

Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, v platném znění vymezuje jasná pravidla pro zprostředkování osvojení a pěstounské péče. Zprostředkování zajišťují krajské úřady a ministerstvo. Podstata spočívá ve vyhledávání dětí vhodných k osvojení a pro pěstounskou péči a v nalezení vhodných osvojitelů nebo pěstounů pro tyto děti. Podmínkou pro zprostředkování je podání žádosti fyzické osoby, která se podává u obecního úřadu obce s rozšířenou působností podle místa trvalého pobytu žadatele. Žádost o zprostředkování může podat jak občan ČR, tak i cizinec, který je hlášen k pobytu na území ČR alespoň 365 dnů (32).

V případě osvojení se zprostředkování neprovádí, pokud rodiče dali souhlas k osvojení dítěte předem ve vztahu k určitým osvojitelům, nebo jestliže podal návrh na osvojení manžel rodiče dítěte nebo pozůstalý manžel po rodiči nebo osvojiteli dítěte. Zprostředkování pěstounské péče se neprovádí v případě, kdy návrh na svěřeni dítěte do pěstounské péče podala fyzická osoba k dítěti příbuzná, anebo blízká dítěti nebo jeho rodině (47).

1.3.1 Schéma zprostředkování NRP

Zdroj: Mertová, J. (24)

1.3.2 Evidence dětí

Do evidence krajského úřadu jsou děti nahlašované obecním úřadem obce s rozšířenou působností. Ten ve spolupráci s ústavními zařízeními a obcemi vyhledává děti vhodné do náhradní rodinné péče. Podle zákona o sociálně-právní ochraně dětí má obecní úřad obce s rozšířenou působností povinnost nejméně jednou za 3 měsíce navštívit dítě s nařízenou ústavní výchovou a kromě jiného sledovat jeho rodinnou situaci. Také nejméně jednou za 3 měsíce musí navštívit rodiče dítěte s nařízenou ústavní výchovou. Ústavní zařízení jsou pak povinna neprodleně obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností nahlašovat děti vhodné do náhradní rodinné péče (48).

Pro osvojení jsou vhodné takové děti, u kterých se předpokládá méně problémový zdravotní a psychomotorický vývoj a které je možné předat do náhradní rodinné péče především v raném věku. Musí být u nich vyřešen právní vztah s původní rodinou (24).

Pro pěstounskou péči jsou vhodné především tzv. sociálně osiřelé děti, které vyžadují nejen trvalou individuální péči, ale i dlouhodobou výchovu v náhradní rodině. Jedná se zejména o děti, které „nejsou právně volné“, o děti s různými zdravotními či psychomotorickými obtížemi, staršího věku, skupiny sourozenců nebo děti jiného etnika (48).

1.3.3 Odborné posouzení žadatelů o náhradní rodinnou péči

Krajský úřad podle zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, v platném znění, provádí odborné posouzení žadatelů o náhradní rodinnou péči, a poté rozhoduje o jejich zařazení do evidence osob vhodných stát se osvojiteli nebo pěstouny. Odborné posouzení pro zprostředkování zahrnuje:

- Posouzení dítěte a žadatele: u dětí posuzuje úroveň tělesného a duševního vývoje, včetně jeho specifických potřeb a nároků a vhodnost náhradní rodinné péče a jejích forem; u žadatelů se posuzuje charakteristika osobnosti, psychický stav, zdravotní stav, stabilita manželského vztahu a prostředí v rodině, popřípadě další skutečnosti rozhodné pro osvojení dítěte nebo jeho svěření do pěstounské péče.
- Zhodnocení přípravy k přijetí dítěte do rodiny, včetně speciální přípravy k přijetí dítěte pěstounem na přechodnou dobu.
- Vyjádření dětí žadatele k přijetí do rodiny, jsou-li takového vyjádření schopny s ohledem na jejich věk a rozumovou vyspělost.
- Posouzení schopnosti dětí žijících v domácnosti žadatele přijmout dítě do rodiny.
- Zjištění bezúhonnosti žadatele, jeho manžela, druha, dítěte a jiné osoby tvořící s žadatelem společnou domácnost. Za bezúhonného se pro tyto účely nepovažuje

ten, kdo byl pravomocně odsouzen pro trestný čin, který směřoval proti životu, zdraví, svobodě, lidské důstojnosti, mravnímu vývoji nebo jmění dítěte, nebo pro jiný trestný čin, jeho spáchání může mít vliv na způsobilost žadatele k řádné výchově dítěte.

- U žadatelů o zařazení do evidence osob vhodných pro výkon pěstounské péče na přechodnou dobu posouzení schopnosti pečovat o děti vyžadující speciální péči a schopnost spolupráce s rodiči těchto dětí (44, 47).

Pracovníci oddělení náhradní rodinné péče krajského úřadu vychází při odborném posouzení jednak z podkladů obsažených ve spisové dokumentaci postoupené obecním úřadem obce s rozšířenou působností, z posouzení psychického a zdravotního stavu žadatelů psychologem a lékařem krajského úřadu a z výstupů z kurzu přípravy, které se žadatelé v průběhu posouzení zúčastní, popř. z některých dalších podkladů pro rozhodnutí (49).

Žadatelé o náhradní rodinnou péči mají povinnost absolvovat přípravný kurz, který zajišťuje krajský úřad ve spolupráci s fyzickou či právnickou osobou, která je k tomu pověřena. Cílem kurzu je snížení rizika selhání náhradní rodinné péče. Výchova přijatého dítěte je v některých aspektech odlišná od situace, kdy rodiče vychovávají dítě, které se v rodině narodilo, a rozdíly jsou ještě větší v případě, že dítě je svěřeno do pěstounské péče. Cílem je proto seznámit budoucí osvojitele a pěstouny s těmito rozdíly a předložit náměty a možnosti, jak poskytnout dítěti separovanému trvale nebo dočasně od rodičů co nejlepší náhradní rodinné prostředí. Současně je třeba nabídnout budoucím osvojitelům a pěstounům pohled na jejich možnosti a zdroje k přijetí nové role (7, 8).

Po odborném posouzení je vydáno rozhodnutí, že žadatelé se zařazují do příslušných evidencí (o osvojení, pěstounskou péči). Toto rozhodnutí se vydává neprodleně po odborném posouzení, a to se provede do 30 dnů od zjištění všech potřebných skutečností. Pokud je vydáno kladné rozhodnutí, stanovuje se žadatelům o náhradní rodinnou péči povinnost, aby krajskému úřadu hlásili všechny rozhodné změny pro zprostředkování osvojení nebo pěstounské péče, a to do 15 dnů od jejich

vzniku. Tím je myšlena změna bydliště, telefonu, zdravotního stavu, rodinných poměrů atd. (49).

1.3.4 Průběh zprostředkování náhradní rodinné péče

Pro účely zprostředkování osvojení nebo pěstounské péče zřizuje hejtman kraje jako zvláštní orgán kraje poradní sbor, jehož úkolem je doporučit pro určité dítě vedené v evidenci krajského úřadu vhodné žadatele. Poradní sbor je tvořen týmem odborníků: pracovníky náhradní rodinné péče krajského úřadu, sociálními pracovníci, psychology, dětskými lékaři, řediteli kojeneckých ústavů, dětských domovů či jiných ústavních zařízení (47).

Poradní sbor posuzuje jednotlivé případy opuštěných dětí, které mohou být předány do nové rodiny a z evidence žadatelů doporučuje konkrétním dětem vhodné rodiny. Děje se tak na základě komplexního zhodnocení žádostí budoucích rodičů. Snahou poradního sboru je vytipovat pro dítě z evidence žadatelů nejméně tři páry vhodných rodičů, kterým se stanoví pořadí (48).

Podle výsledku posouzení poradního sboru jsou žadatelé vyzváni sociální pracovníci krajského úřadu k pohovoru o konkrétním dítěti. Na pracovišti náhradní rodinné péče krajského úřadu jsou pak informováni o všech dostupných údajích o dítěti: o zdravotním a psychickém stavu dítěte, o původní rodině dítěte a sociálně-právních otázkách. Pokud žadatelé z nějakého důvodu dítě odmítnou, jsou kontaktováni budoucí rodiče, kteří byli poradním sborem vytipováni na druhém místě. Jestliže naopak žadatelé projeví skutečný zájem a odhodlání konkrétní dítě navštívit, je s pomocí krajského úřadu dohodnuta návštěva v ústavním zařízení, kde se dítě nachází (48).

1.3.5 Převzetí dítěte

Časové období, za jaké si budou moci žadatelé dítě převzít do své péče, záleží na stáří dítěte, průběhu jeho dosavadního vývoje, aktuálním zdravotním stavu a vyřešení sociálně-právních otázek. Den převzetí dítěte je předem domluven s ředitelem zařízení,

příslušným obecním úřadem obce s rozšířenou působností dle trvalého bydliště dítěte a pracovištěm náhradní rodinné péče při krajském úřadu. Rozhodujícím je dobrý zdravotní stav dítěte a připravenost rodiny (48).

Prvních několik dní, týdnů a měsíců po příchodu domů bude dítě nepochybně potřebovat zvláštní péči. Dobrá raná vazba je tím nejlepším základem pro dítě a může přispět ke snížení míry úzkosti, což by mohlo mít rozhodující vliv na jeho budoucí tělesný i duševní stav a na celkový rozvoj. Ať už dítě přišlo domů v jakémkoli věku, vyplatí se s ním zacházet tak, jako by bylo nedonošené nebo právě narozené. Důležité je, vyhradit si moře času na vzájemné poznávání (1).

1.4 *Etnikum a náhradní rodinná péče*

1.4.1 *Etnikum, etnická skupina/menšina*

Výraz etnikum pochází z antické řečtiny, v níž slovo ethnos znamenalo „kmen, národ“, ve smyslu příbuzenské jednotky. V současnosti tento pojem znamená skupinu obyvatel státu, která se svými tradicemi, kulturními zvyklostmi, jazykem, případně i tělesnými znaky svých příslušníků liší od většinové společnosti tohoto státu. Termín entnikum je téměř synonymní, tedy obsahově totožný, s termínem etnická skupina (22, 29).

Etnické skupiny/menšiny je možno rozdělit do 4 hlavních typů:

1. „Malá etnika“, která nedisponují vlastním národním státem (např. Velšané).
2. Části „státních národů“, kteří žijí mimo mateřskou zemi v jiných státních útvarech (např. Němci v Dánsku).
3. Etnická společenství, kterým chybí některé znaky „klasicky“ vyvinutých národů – území či standardizovaný jazyk (např. Romové).
4. Specifické případy, které stojí mezi etnickou a etnografickou skupinou (např. Kašubové v Polsku) a někdy i zvláštní náboženské nebo sociální skupiny (např. Pomaci v Bulharsku) (37).

1.4.2 *Etnická totožnost*

Soubor představ a postojů vztahujících se k vlastní etnicitě, který je součástí individuální totožnosti. U příslušníků etnických menšin, které jsou ve znevýhodněném společenském postavení, dochází často k neuvědomělému zvnitřnění předsudků většiny. Naopak ti příslušníci menšiny, kteří ve společnosti dosáhnou výraznějšího postavení, mívají sklon svůj etnický původ popírat, aby unikli nálepce, jež byla pro předchozí generace etnické menšiny osudová a jež vnímají jako stigma i méně úspěšní příslušníci menšiny v současnosti. Rysem úspěšné emancipace menšiny je hrdost na vlastní etnický původ, případně i na etnickou kulturu (22).

1.4.3 *Etnicky odlišné dítě v náhradní rodinné péči*

Dnes téměř neexistuje země či stát, v němž by žili příslušníci pouze jednoho etnika. Naopak, ve většině zemí Evropy i jiných kontinentů žijí multietnické společnosti, tj. takové populace, které jsou tvořeny příslušníky dvou nebo více etnik, náboženských, rasových či jazykových skupin, s více či méně rozdílnou kulturou (29).

Je velký rozdíl mezi obecnými prohlášeními o rovnoprávnosti a ochotou žít s určitým etnikem ve stejném městě, ve stejné čtvrti, v jedné ulici, ve stejném domě či jako bezprostřední sousedé na jedné chodbě. Stěží si však lze představit důvěrnější blízkost, než je přijetí někoho za vlastního, tj. adopce (4).

Častým zdrojem konfliktů, jež se může promítnout do poruch chování dítěte je vnitřní nepřijetí odlišnosti dítěte jeho náhradními rodiči. Neschopnost vzít na vědomí odlišnost, může vést až k těžko řešitelným konfliktům – na jedné straně stojí očekávání náhradních rodičů, na druhé pak sebepojetí dítěte (38).

1.4.4 *Přijetí etnicky odlišného dítěte*

Jak biologické, tak adoptované děti přicházejí do rodiny jako „cizinci“, kteří touží být přijati takoví, jací jsou. Samotným charakterem svého příchodu na scénu se však biologické děti většinou začleňují do rodiny snáze – ať už po stránce fyzické,

emocionální nebo psychologické. I osvojené děti mají stejnou potřebu stát se součástí rodiny. Rodiče, kteří se rozhodnou osvojit si dítě jiné rasy nebo kultury, musí zároveň počítat s tím, že se změní rodinná struktura všech následujících generací. Dříve, než rodina takové rozhodnutí odsouhlasí, může se připravit tím, že zváží své pohnutky a připravenost vyrovnat se s důsledky, které jsou s osvojením spojené (37).

Z přijetí etnický odlišného dítěte panují mezi žadateli o náhradní rodinnou péči značné obavy. Mnoho budoucích rodičů dává přednost péči o dítě zdravotně či dokonce mentálně handicapované před dítětem tzv. „s etnickým původem, s polopůvodem“. Vůbec není třeba je podezřívat z rasismu. Především pro osvojitele, kteří obzvláště touží po úplné rodině, je velmi důležité, aby jim jejich dítě bylo co nejpodobnější. Někteří žadatelé mají strach z reakce svých nejbližších, obvykle rodičů, a nechtějí riskovat vzájemné vztahy (41).

Shooler, J. E. (1999) uvádí trojí motivaci rodičů, kteří se rozhodli přijmout dítě jiného etnika nebo rasy:

1. není šance dostat „bílé“ dítě,
2. „barvoslepost“ – zájem spojený s přesvědčením, že na rase a barvě nezáleží, stačí výchova s láskou,
3. potřeba sociální prezentace – rodiče se dali na „křižáckou výpravu“ za sjednocení světa (39).

1.4.5 Pět P v rozvoji identity dítěte jiné kultury

1. Přijmout odlišnost

Abychom dokázali dítěti umožnit vytvoření jeho vlastní identity, musíme nejdříve vnitřně přijmout fakt, že jeho identita je odlišná od naší i od identity našich biologických dětí. Není ani horší, ani lepší, je stejně hodnotná, ale odlišná.

2. Postupně

Pokud se o rozvoj identity dítěte budeme aktivně starat hned od počátku, můžeme zmírnit bouřlivé období v pubertě, kdy si bude ostře uvědomovat, že je „jiné“.

3. Přirozeně

Prvky, které pomohou dítěti rozvíjet jeho identitu, je vhodné začlenit do běžného života, pro všechny členy rodiny. Jestliže bude mít dítě pocit, že je odlišné, může část vlastního „já“ začít odmítat ve snaze splynout s ostatními.

4. Pozitivně

Dědictví původu dítěte bychom měli považovat za obohacení našeho života, naší rodiny. Přijaté dítě bude obohaceno o poznání naší kultury, my budeme obohaceni při poznávání té jeho.

5. Plánovitě

Musíme udělat něco navíc pro rozvoj identity přijatého dítěte. Něco, co ve výchově dětí stejného etnika „se udělá“ jaksi samo, jako i nám v dětství stačilo naši identitu jen spontánně přejímat od rodičů a pedagogů. Chceme-li přijatému dítěti dát prostor pro rozvoj jeho vlastní identity, může být účelné mít jasnou představu, kdy a jaké kroky podniknout (41).

2. Cíl práce a hypotézy

2.1 Cíl práce

Cílem práce je zmapovat postoj veřejnosti v Českých Budějovicích k přijímání dětí jiného etnika do náhradní rodinné péče.

2.2 Hypotézy

1. Většina lidí není tolerantní k přijetí dítěte jiného etnika.
2. Většina lidí není tolerantní k romskému etniku.

3. Metodika

3.1 Použité metody a techniky

V bakalářské práci byl použit kvantitativní výzkum. Podstata kvantitativního výzkumu spočívá ve zkoumání vztahů mezi proměnnými. K výzkumu byla použita metoda dotazování, technika dotazník (28).

Dotazník byl vytvořen na základě potřeb výzkumu. Úvodní část dotazníku zahrnuje oslovení, představení se respondentům, vysvětlení důvodu výzkumu a zdůraznění, že dotazník je anonymní.

V dotazníku je celkem 17 otázek, z toho 1 otevřená, 5 polouzavřených a 10 uzavřených. (viz příloha 1) Otázky jsou rozděleny do dvou okruhů :

1. Otázky zjišťující identifikační znaky respondentů (např. pohlaví, věk).
2. Otázky týkající se názorů respondentů na danou problematiku.

Protože žiji v Český Budějovicích, směřovala jsem výzkum právě na tuto lokalitu. Zajímala jsem se o to, jaký názor mají lidé v Českých Budějovicích na etnický odlišný dítě v náhradní rodinné péči a zda by byli ochotni přijmout takové dítě. K výběru osob do výzkumného souboru jsem použila náhodný výběr respondentů. Snažila jsem se vytvořit různorodý zkoumaný soubor a z tohoto důvodu jsem oslovovala osoby různého věku, pohlaví a vzdělání. Celkem jsem rozdala 200 dotazníků a zpět se jich vrátilo 113, návratnost tedy činila 56,5 %. Výzkum probíhal od dubna 2010 do července 2010 na území Českých Budějovic.

Z části na mé dotazníky odpovídala veřejnost, kterou tvořili náhodně oslovení lidé z Českých Budějovic. Hned v úvodu byla respondentům položena otázka, zda žijí v Českých Budějovicích, pokud odpověděli záporně, do výzkumu jsem je nezařazovala. Bezprostřední přímý kontakt s dotazovanou osobou měl za výhodu možnost vysvětlení případných dotazů a nejasností respondenta. Dále na mé dotazníky odpovídali studenti Zdravotně sociální fakulty, nakonec rodina, známí a přátelé z mého okolí. V průběhu sběru dat jsem se setkala akorát s jedinou překážkou. Tou byla značná neochota

respondentů vůbec na dotazníky odpovídat. Polemizovat nad otázkou proč tomu tak bylo, by jistě zabralo mnoho času, poněvadž důvodů může být mnoho.

Jelikož se jedná o malý soubor tvořený náhodně vybranými respondenty z Českých Budějovic, jsem si vědoma toho, že výsledky výzkumu není možné zobecnit na úplně všechny občany Českých Budějovic.

Výsledné získané informace jsem sumarizovala, následně je zhodnotila a došla k závěrům, které jsem pro větší přehlednost zpracovala do tabulek a grafů v tabulkovém procesoru Microsoft Excel 2003.

3.2 *Charakteristika výzkumného souboru*

Výzkum byl realizován na základě náhodného výběru, soubor byl tvořen 113 respondenty.

4. Výsledky

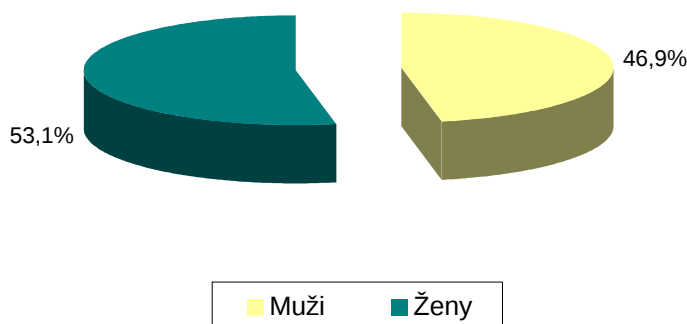
4.1 Výsledky dotazníků

K otázkám jsou níže přiřazeny tabulka a grafy, které přehledněji znázorňují dosažené výsledky vyplývající z dané otázky. Procentuelní hodnoty výsledků byly vypočítány s přesností na jedno desetinné místo.

4.2 Vlastní výsledky

Na identifikační otázku č. 1 „*Vaše pohlaví?*“ odpovídalo celkem 113 (100 %) lidí, z toho 53 (46,9 %) mužů a 60 (53,1 %) žen.

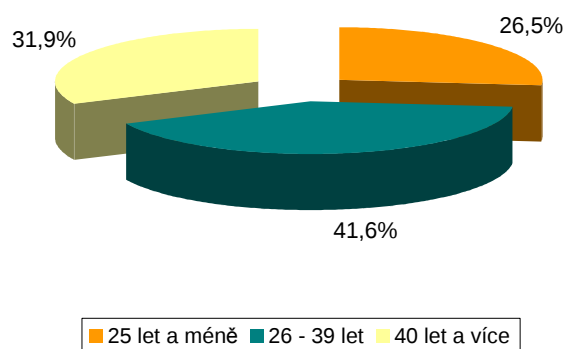
Graf 4.1: Pohlaví respondentů (v %)

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka č. 2 „*Váš věk?*“ Ze 113 (100 %) respondentů bylo 30 (26,5 %) ve věkové kategorii 25 let a méně, 47 (41,6 %) ve věkové kategorii 26 – 39 let, 36 (31,9 %) ve věkové kategorii 39 let a více. Nejmladšímu oslovenému respondentovi bylo 19 let a nejstaršímu oslovenému 60 let.

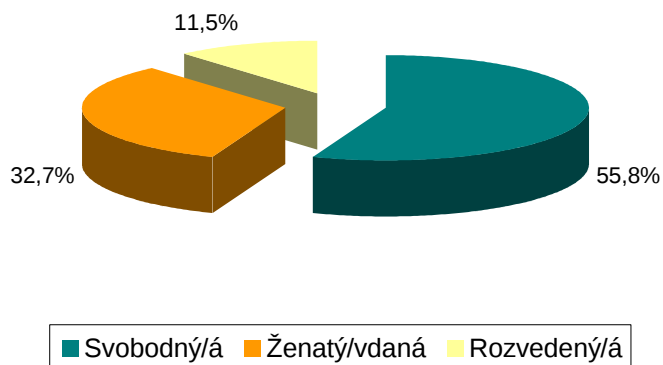
Graf 4.2: Věk respondentů (v %)

Zdroj: Vlastní výzkum

Na otázku č. 3 „*Stav:*“ 63 (55,8 %) respondentů bylo svobodných, 37 (32,7 %) vdaných/ženatých, 13 (11,5 %) rozvedených, vdova/vdovec nebyl žádný z respondentů.

Graf 4.3: Stav respondentů (v %)

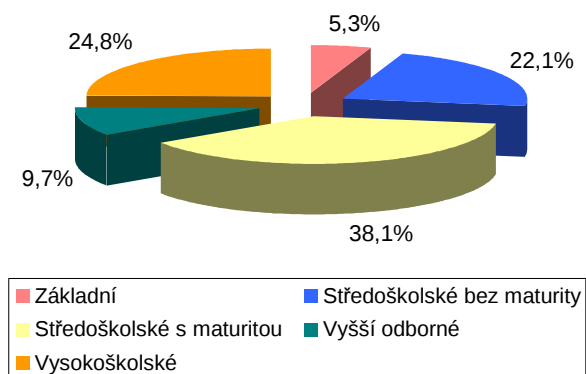

Zdroj: Vlastní výzkum

Na poslední identifikační otázku č. 3 „*Jaké máte nejvyšší dosažené vzdělání?*“ odpovídali respondenti následovně: ze 113 (100 %) odpovědělo 6 (5,3 %) respondentů, že mají základní vzdělání, 25 (22,1 %) středoškolské bez maturity, 43 (38,1 %)

středoškolské s maturitou, 11 (9,7 %) vyšší odborné, 28 (24,8 %) vysokoškolské vzdělání.

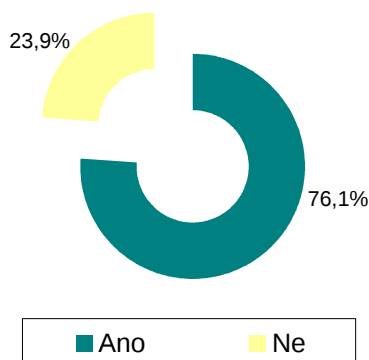
Graf 4.4: Nejvyšší dosažené vzdělání respondentů (v %)

Zdroj: Vlastní výzkum

V otázce č. 5 „Setkal(a) jste se někdy s termínem náhradní rodinná péče?“ z celkového počtu 113 (100 %) respondentů odpovědělo 86 (76,1 %) ano a 27 (23,9 %) ne.

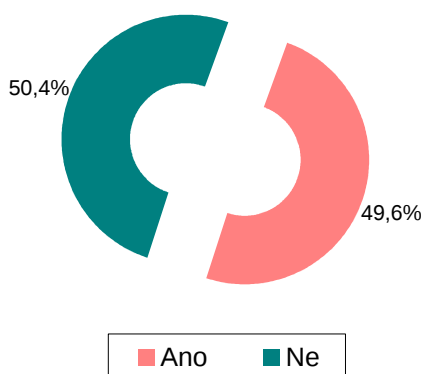
Graf 4.5: Znalost termínu náhradní rodinná péče (v %)

Zdroj: Vlastní výzkum

Na otázku č. 6 „Jsou ve vaší domácnosti děti?“ odpověděli respondenti 113 (100 %) následovně: 56 (49,6 %) ano a 57 (50,4 %) ne.

Graf 4.6: Děti v domácnosti (v %)

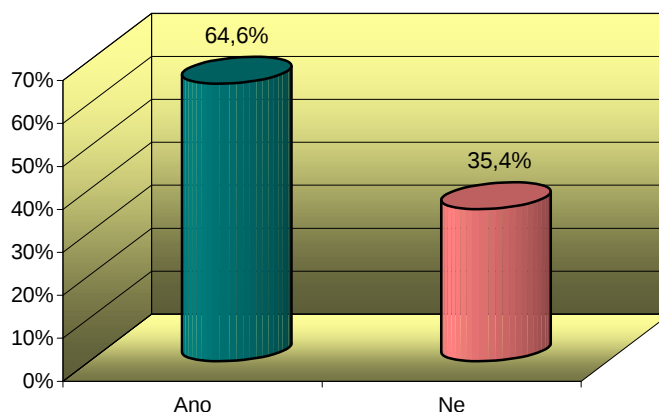

Zdroj: Vlastní výzkum

Pokud v této otázce respondenti odpověděli kladně, měli dále uvést, jestli jsou děti v domácnosti vlastní, osvojené, v pěstounské péči, manžela/manželky, druha/družky či jiné a jejich počet. V této otázce č. 7 „Pokud jste odpověděl(a) ano, děti ve Vaší domácnosti jsou:“ odpovídali respondenti následovně: z celkového počtu kladných odpovědí 56, 46 (73 %) odpovědělo, že mají vlastní dítě – z toho 18 (28, 6 %) má jedno dítě, 22 (34,9 %) dvě děti, 5 (7,9 %) tři děti a 1 (1,6 %) pět dětí. Osvojené dítě nemá žádný z respondentů, v pěstounské péči mají děti 2 (3,2 %) respondenti – z toho 1 (1,6 %) respondent má jedno dítě a 1 (1,6 %) tři děti v pěstounské péči, 4 (6,3 %) respondenti žijí ve společné domácnosti s dětmi svého manžela/manželky – z toho 2 (3,2 %) respondenti žijí společně s jedním dítětem, 1 (1,6 %) se dvěma dětmi a 1 (1,6 %) se třemi dětmi svého manžela/manželky. S dětmi svého druha/družky žijí ve společné domácnosti 7 (11,1 %) respondentů – z toho 4 (6,3 %) s jedním a 3 (4,8 %) se dvěma dětmi. Jiné odpověděli 4 (6,3 %) respondenti – z toho 3 (4,8 %) odpověděli mladší sourozenec a 1 (1,6 %) odpověděl neteř.

V otázce č. 8 „*Umíte si představit, že byste přijal(a) dítě do náhradní rodinné péče?*“ odpovědělo z 113 (100 %) respondentů 73 (64,6 %) ano a 40 (35,4 %) ne.

Graf 4.7: Přijetí dítěte do NRP (v %)

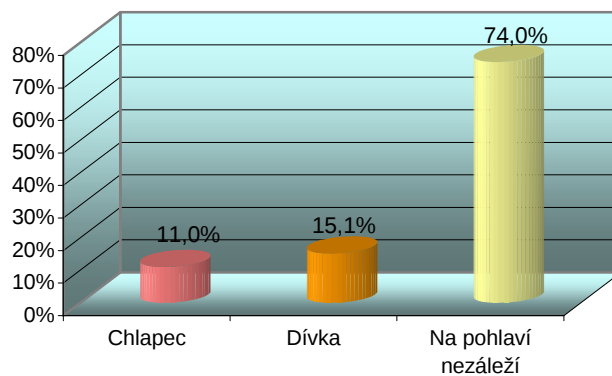

Zdroj: Vlastní výzkum

Pokud respondenti odpověděli záporně, měli vysvětlit pro si nedokáží představit, že by přijali dítě do náhradní rodinné péče. 7 respondentů odpovědělo, že chce vlastní děti, 6 respondentů odpovědělo, že už žádné další děti nechce, 5 vypovědělo, že jsou ještě mladí, 4 odpovídající se obávají vlivu genů, 2 kvůli nedostatku financí a v jedné odpovědi byla uvedena obava pocházející z nedostatku zkušeností. Tato otázka byla filtrační, pakliže respondenti odpověděli ne, přecházeli k otázce č. 14.

Na otázku č. 9 „*Pokud byste se rozhodl(a) pro náhradní rodinnou péči, dítě jakého pohlaví byste nejraději přijal(a)?*“ z celkového počtu 73 odpověděli respondenti takto: 8 (11 %) by raději přijalo chlapce, 11 (15,1 %) dívku a 54 (74 %) vypovědělo, že jim na pohlaví dítěte nezáleží.

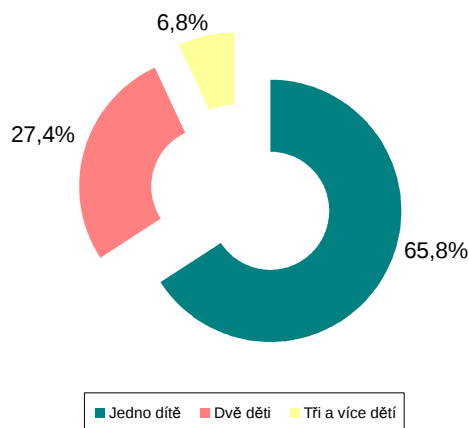
Graf 4.8: Pohlaví dítěte (v %)

Zdroj: Vlastní výzkum

Na otázku č. 10 „Počet dětí, které byste byl(a) ochoten přijmout?“ odpovědělo 48 (65,8 %) respondentů jedno dítě, dvě děti by bylo ochotno přijmout 20 (27,4 %) a tři a více dětí 5 (6,8 %) respondentů.

Graf 4.9: Počet dětí (v %)

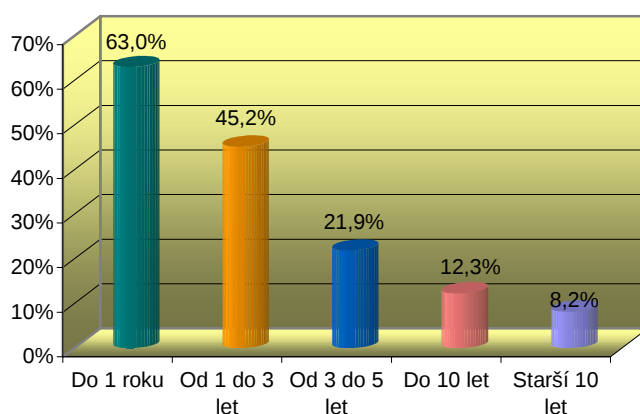

Zdroj: Vlastní výzkum

V otázce č. 11 „Pokud byste chtěl(a) přijmout do náhradní rodinné péče dítě, jakého věku?“ odpovědělo 73 respondentů takto: 46 (63 %) by přijalo dítě do 1 roku,

33 (45,2 %) od 1 do 3 let, 16 (21,9 %) od 3 do 5 let, 9 (12,3 %) do 10 let a 6 (8,2%) dítě starší 10 let.

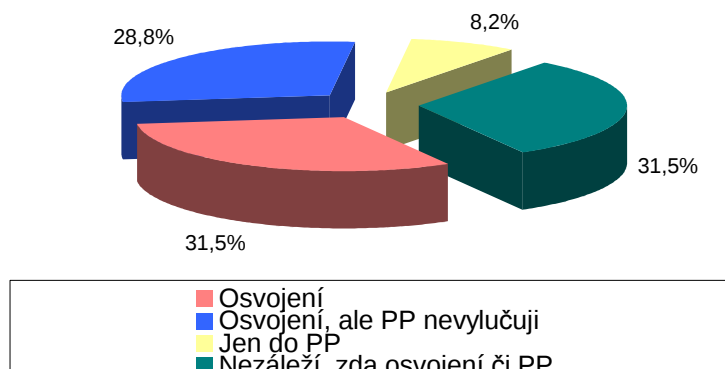
Graf 4.10: Věk dítěte (v %)

Zdroj: Vlastní výzkum

Na otázku č. 12 „*Pokud by záleželo jen na Vás, bez ohledu na partnera, chtěl(a) byste přijmout dítě do:*“ odpověděli respondenti 73 následovně: 23 (31,5 %) by přijalo dítě do osvojení, 21 (28,8 %) raději do osvojení, ale pěstounskou péči nevyloučili, 6 (8,2 %) do pěstounské péče a 23 (31,5 %) respondentům nezáleží na tom, zda do osvojení či do pěstounské péče.

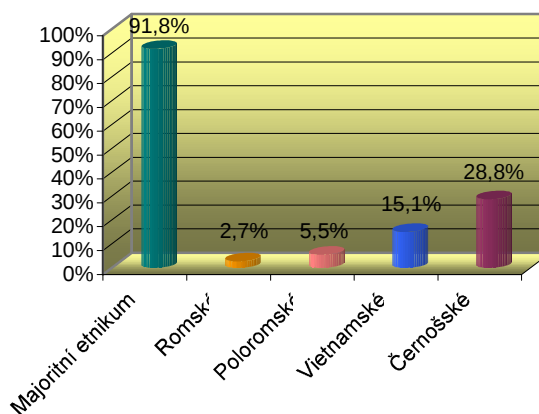
Graf 4.11: Osvojení či PP (v %)

Zdroj: Vlastní výzkum

Na otázku č. 13 „Pro jaké etnikum byste se rozhodl(a)?“ ze 73 respondentů by se 67 (91,8 %) rozhodlo pro dítě z majoritní populace, 2 (2,7 %) pro romské dítě, 4 (5,5 %) pro poloromské, 11 (15 %) pro vietnamské, 21 (28,8 %) pro černošské dítě.

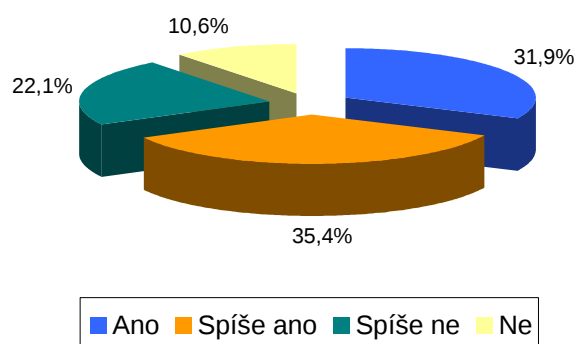
Graf 4.12: Dítě jakého etnika (v %)

Zdroj: Vlastní výzkum

V otázce č. 14 „Měl(a) byste obavy z přijetí dítěte jiného etnika?“ odpovídalo celkem 113 (100 %) respondentů následovně: ano odpovědělo 36 (31,9 %), spíše ano 40 (35,4 %), spíše ne 25 (22,1 %), ne 12 (10,6 %).

**Graf 4.13: Obavy z přijetí dítěte jiného etnika
(v %)**

Zdroj: Vlastní výzkum

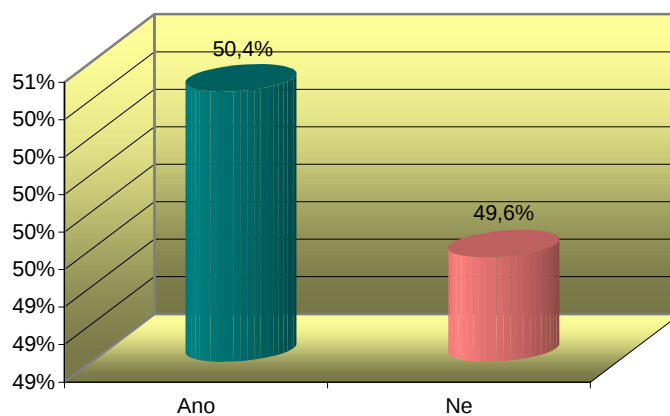
Pokud v této odpovědi respondenti odpověděli ano nebo spíše ano, měli dále uvést okolnosti, kterých se obávají nejvíce. Své obavy měli označit čísly od 1 do 7, přičemž číslem 1 měla být označena ta okolnost, které se obávají nejvíce. Pokud by měli ještě jiné obavy, mohli je doplnit.

Tabulka 4.1: Obavy z přijetí dítěte jiného etnika

Pořadí	Obavy
1	Vliv genů
2	Problémy mezi vrstevníky
3	Období puberty
4	Problémy ve škole
5	Přijetí okolí
6	Přijetí širší rodiny
7	Barva pleti

Na otázku č. 15 „Považujete za problém více etnik v jedné rodině?“ 113 (100 %) respondentů odpovědělo takto: 57 (50,4 %) ano, 56 (49,6 %) odpovědělo ne.

Graf 4.14: Více etnik v jedné rodině (v %)

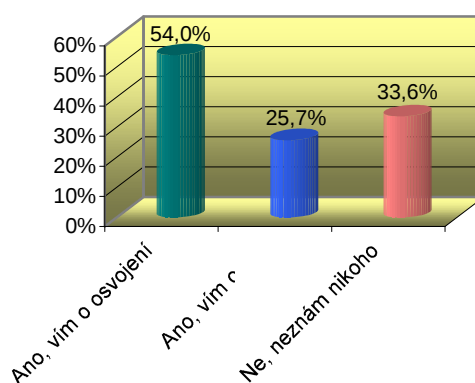

Zdroj: Vlastní výzkum

Jestliže respondenti odpověděli kladně, měli uvést co považují za problém. 7 respondentů uvedlo temperament, 6 geny, 5 kulturu, 2 náboženství a nesourodost rodiny a v jedné odpovědi je uvedena obava z nepochopení okolí.

Na otázku č. 16 „Znáte někoho ze svého okolí, kdo si osvojil nebo má dítě v pěstounské péči?“ odpovědělo 113 (100 %) respondentů takto: 61 (54 %) uvedlo ano, vím o osvojení, 29 (25,7 %) ano, vím o pěstounské péči a 38 (33,6 %) ne, neznám nikoho.

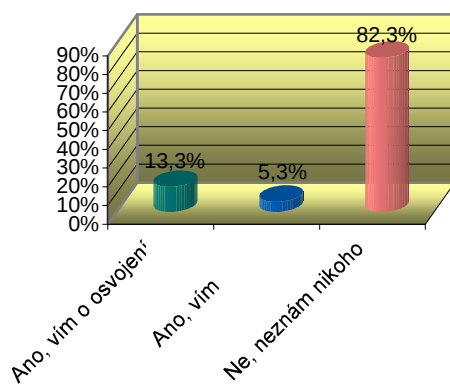
Graf 4.15: Znájí respondenti někoho, kdo si osvojil nebo má dítě v PP (v %)

Zdroj: Vlastní výzkum

V otázce č. 17 „Znáte někoho, kdo si osvojil nebo má v pěstounské péči dítě jiného etnika?“ odpovídali respondenti 113 (100 %) následovně: 15 (13,3 %) ano, vím o osvojení, 6 (5,3 %) ano, vím o pěstounské péči a 93 (82,3 %) uvedlo ne, neznám nikoho.

Graf 4.16: Znájí respondenti někoho, kdo si osvojil nebo má v PP dítě jihého etnika (v %)

Zdroj: Vlastní výzkum

5. Diskuse

V praktické části své bakalářské práce jsem zmapovala postoj veřejnosti k přijímání dětí jiného etnika do náhradní rodinné péče. Kvantitativní výzkum byl prováděn na vzorku 113 respondentů z Českých Budějovic. Dle stanoveného cíle byly následně vytvořeny otázky do dotazníku. Ten obsahoval 17 otázek, z toho 1 otevřenou, 5 polouzavřených a 10 uzavřených.

První čtyři otázky byly identifikačního charakteru – zaměřovaly se na pohlaví, věk, stav a nejvyšší dosažené vzdělání. Z celkového vzorku 113 respondentů bylo 53 (46,9 %) mužů a 60 (53,1 %) žen. Věkové kategorie byly stanoveny na 25 let a méně: 30 (26,5 %), 26 – 39 let: 47 (41,6 %) a 40 a více: 36 (31,9 %). Nejmladšímu respondentovi bylo 19 let, nejstaršímu 60. Věkový průměr oslovených činil 39,5 let, což se téměř shoduje s průměrným věkem obyvatel Českých Budějovic, který je 40,3 let (42).

Ze 113 respondentů bylo 63 (55,8 %) respondentů svobodných, 37 (32,7 %) vdaných/ženatých a 13 (11,5 %) rozvedených. Z toho 6 (5,3 %) respondentů, má základní vzdělání, 25 (22,1 %) středoškolské bez maturity, 43 (38,1 %) středoškolské s maturitou, 11 (9,7 %) vyšší odborné, 28 (24,8 %) vysokoškolské vzdělání.

Na otázku, zda se respondenti setkali s termínem náhradní rodinná péče odpovědělo 86 (76,1 %) ano a 27 (23,9 %) ne. Je však třeba si položit doplňující otázku, o jak blízké setkání se jednalo. Domnívám se, že problémy náhradní rodinné péče se nějakým způsobem dotýkají nás všech, a jejich základní znalost by měla být součástí všeobecného přehledu každého jedince. Právě zde bychom měly mít alespoň minimální vědomosti o celém systému, a předměty vyučované na školách, předměty jako rodinná a občanská výchova by k tomu měly napomáhat.

V otázce č. 6, zda žijí respondenti ve společné domácnosti s dětmi a jejich počet odpovídalo 113 (100 %) respondentů následovně: 57 (50,4 %) respondentů bylo bezdětných a 56 (49,6 %) respondentů žije v domácnosti s dítětem. Je zajímavé, že soubor byl tvořen skoro rovnocenně respondenty bezdětnými a s dětmi. Domnívám se, že to může být způsobeno tím, že v současné době se rodičovství odkládá až na

pozdější věk, spousta žen také dává přednost kariéře před mateřstvím, plno z nich je rozhodnuto zůstat bezdětné.

V otázce č. 7, děti ve vaší domácnosti jsou? Nejvíce z dotazovaných 46 (73 %), má vlastní dítě – z toho 18 (28, 6 %) má jedno dítě, 22 (34,9 %) dvě děti, 5 (7,9 %) tři děti a 1 (1,6 %) pět dětí. A naproti tomu osvojené dítě nemá žádný z respondentů.

Současný trend je rodina pouze s jedním, maximálně se dvěma dětmi. Podíl úplných rodin s 1 dítětem se neustále zvyšuje, poměrně stabilní je zastoupení rodin s 2 dětmi. Naproti tomu se snižuje podíl rodin se 3 dětmi. V neúplných rodinách jsou nejčastěji zastoupeny rodiny s 1 dítětem, následují rodiny se 2 dětmi a podíl rodin se 3 a více dětmi se nepatrně snižuje (12).

Na otázku č. 8, zda si respondenti dovedou představit, že by přijali dítě do náhradní rodinné péče, většina 73 (64,6 %) odpověděla ano. Je tedy otázkou, proč to neudělali? Důvodů může být mnoho ať už touha po vlastním dítěti či obavy z vlivu genů. Šiklová uvádí, že případní zájemci o adopci, by měli především uvážít, zda jsou opravdu sami „dospělí“ a zralí na to dítě přijmout. Adopce je vždy komplikovaná, protože lidé toužící po dítěti do něj vkládají velká očekávání. Když vlastní dítě není ideální, přijmou to rodiče snadněji, než když jsou potíže s dítětem adoptovaným (33).

Otázka č. 8, zda si respondenti dovedou představit, že by přijali dítě do náhradní rodinné péče byla filtrační, pokud respondenti odpověděli záporně, měli přijít k otázce č. 14. Na následující otázky odpovíдалo tedy 73 respondentů.

Otázka č. 9, jaké pohlaví dítěte by se respondenti preferovali: z celkového počtu 73 odpověděli respondenti následovně: 8 (11 %) by raději přijalo chlapce, 11 (15,1 %) dívku a 54 (74 %) vypovědělo, že jim na pohlaví dítěte nezáleží. U této odpovědi jsem předpokládala, že poměr respondentů, kteří by se rozhodli pro chlapce bude vyšší. Tento můj předpoklad se nepotvrdil. Domnívala jsem se, že stále převládá větší touha po chlapci jako dědici rodu a nositeli jména. Podle výzkumu německé univerzity současný svět patriarchální stereotypy rychle mění. V západních společnostech dnes rodiče začínají preferovat holčičky. Dcery se stávají žádanější. Není divu, dospělé ženy se o sebe umí postarat minimálně stejně dobře jako muži, a o své rodiče pak ve stáří pečují daleko odpovědněji než synové (3).

V otázce č. 10: kolik dětí by byli respondenti ochotni přijmout odpovědělo 48 (65,8 %) respondentů jedno dítě, dvě děti by bylo ochotno přijmout 20 (27,4 %) a tři a více dětí 5 (6,8 %) respondentů. Jak už jsem zmínila u otázky č. 7, v rodinách s dětmi dochází k posílení počtu rodin s jedním dítětem, které se stávají nejtypičtější rodinou s dětmi.

Na otázku č. 11: Pokud byste chtěl(a) přijmout do náhradní rodinné péče dítě, jakého věku? 46 (63 %) respondentů by přijalo dítě do 1 roku, 33 (45,2 %) od 1 do 3 let, 16 (21,9 %) od 3 do 5 let, 9 (12,3 %) do 10 let a 6 (8,2%) dítě starší 10 let. Převážná většina respondentů by zvolila dítě do 1 roku a od 1 do 3 let. Tato odpověď mě nepřekvapila, jelikož je přirozené, že rodiče by si chtěli prožít všechny věkové kategorie a podílet se na výchově dítěte od jeho nejútlejšího věku.

Důležitou roli hraje také adaptace dětí v novém prostředí. Potvrdilo se, že děti by měly být přijímány v náhradních rodinách v co nejútlejším věku, neoptimálnější je věk dítěte do 1 roku (10).

Na otázku č. 12, pro jakou formu náhradní rodinné péče by se respondenti rozhodli, ze 73 respondentů by 23 (31,5 %) by přijalo dítě do osvojení, 21 (28,8 %) raději do osvojení, ale pěstounskou péči nevyloučili, 6 (8,2 %) do pěstounské péče a 23 (31,5 %) respondentům nezáleží na tom, zda do osvojení či do pěstounské péče. Z výsledků vyplývá, že většina respondentů by přijala dítě spíše do osvojení. Z údajů uveřejněných na stránkách Jihočeského krajského úřadu vyplývá, že počet žádostí o osvojení v Jihočeském kraji v roce 2009 klesl oproti roku 2003 z 51 na 36 žádostí. Počet žádostí o pěstounskou péči klesl nepatrně z 16 žádostí na 12. Žádost o obě formy náhradní rodinné péče vzrostla z 0 na 5 (12).

Rodiny, které se rozhodnou pro jakoukoli formu náhradní rodinné péče si dle mého názoru zaslouží obdiv okolí, neboť se odhodlaly ke kroku, který si někteří lidé uvědomují, ale odvahu k jeho uskutečnění nemají. Tímto krokem mám na mysli přijetí cizího dítěte a poskytnout mu rodinné zázemí.

Na otázku č. 13, pro jaké dítě by se respondenti rozhodli, by se rozhodlo 67 (91,8 %) ze 73 dotazovaných pro dítě z majoritní populace, 2 (2,7 %) pro romské etnikum, 4 (5,5 %) pro poloromské, 11 (15 %) pro vietnamské, 21 (28,8 %) pro

pro černošské. Z výsledků vyplývá, že nejméně tolerantní jsou respondenti k dítěti romského etnika. Jak uvádí středisko empirických výzkumů, i přes mírné zlepšení většina lidí stále zastává negativní názory na romskou menšinu. Česká společnost převážně svůj negativní vztah k Romům, dlouhodobě zaznamenávaný ve výzkumech STEM, nezměnila – nepříznivé postoje k nim zaujímají dvě třetiny lidí (67 %). Třetina z nich deklaruje mírně odmítavý vztah k Romům (33 %), pětina (26 %) se vyjádřila jednoznačně odmítavě a 8 % lidí dokonce pociťuje k Romům odpor. Pouze 5 % Čechů má k Romům dobrý vztah, pětina lidí (20 %) se vůči nim nevymezuje ani pozitivně ani negativně a 8 % lidí je romská otázka natolik lhostejná, že tvrdí, že k Romům nemají vůbec žádný vztah (9).

Domnívám se, že lidé v naší zemi nemají tolik zkušeností s jiným etnikem a také vůči jinému etniku nemají takové předsudky jako v případě romského etnika. Při sledování představ respondentů o etniku dítěte, se potvrdila hypotéza, že většina lidí není tolerantní k romskému etniku. Z celkového počtu respondentů byli pouze 2 (2,7 %) ochotni k přijetí dítěte romského etnika. Podle mého názoru přijmout dítě romského etnika si žádá velký kus odvahy, tolerance a trpělivosti. Říčan uvádí (1998, s. 131): *„Mluvíme-li o tom, jak je nutné „stavět mosty“ mezi Romy a gádži, pak musíme ocenit především ty, kteří si vezmou do rodiny příslušníka „těch druhých“. Přijmout do rodiny romské dítě je začátek opravdového životního dobrodružství“* (36).

Otázka č. 14, jestli by respondenti měli obavy z přijetí dítěte jiného etnika. Ano odpovědělo 36 (31,9 %), spíše ano 40 (35,4 %), spíše ne 25 (22,1 %), ne 12 (10,6 %). Touto a předchozí otázkou se potvrdila hypotéza, že většina lidí není tolerantní k přijetí dítěte jiného etnika. 91,8 % respondentů by se rozhodlo pro dítě majoritního etnika a 67,3 % respondentů by mělo obavy z přijetí dítěte jiného etnika

Zajímalo mě také, čeho se obavy respondentů týkají. Své obavy měli označit čísly od 1 do 7, přičemž číslem 1 měla být označena ta okolnost, které se obávají nejvíce. Pokud by měli ještě jiné obavy, mohli je doplnit. Z jejich odpovědí vyplynulo, že největší obavy mají z vlivu genů. Podle Matějčka je jádro komplikace v tom, že zájemci o adopci jsou velmi často inteligentní a děti k adopcím jsou potencionálně

problematické. Když má pár své dítě, geneticky jim vyhovuje, ale u dětí bez identity je to risk. Takové dítě pak adoptují slušní rodiče a nastávají komplikace (6).

Na druhém místě se tito žadatelé nejvíce obávají problémů s vrstevníky, na třetím místě jsou obavy z období puberty, na čtvrtém místě problémy ve škole. Myslím si, že takové obavy mají do jisté míry všichni rodiče. Nemusí se nutně jednat jen o děti osvojené nebo v pěstounské péči. Přijetí širší rodiny zařadili respondenti na šesté místo v pořadí. Následují obavy z přijetí okolí. Čeho se respondenti obávají nejméně jsou obavy z barvy pleti.

Na otázku č. 15, zda respondenti považují za problém více etnik v jedné rodině. 57 (50, 4 %) odpovědělo ano, 56 (49,6 %) ne. Šatava uvádí, že současné celosvětové trendy míří k mísení kultur, což bývá pokládáno za obohacující (38).

S tímto tvrzením souhlasím a dodávám, že podle mého názoru se Česká republika stává stále více multikulturní. Různé kultury žijí vedle sebe nikoli izolovaně, ale ve vzájemné interakci a komunikaci. Bohužel i přesto ve společnosti přetrvává mnoho předsudků a stereotypů. Podle mého názoru by se na českých školách měla více zahrnout do výuky multikulturní výchova. Ta totiž vede k solidaritě a toleranci, k chápání a respektování etnických menšin žijících v České republice.

Na následující otázku č. 16, zda respondenti znají někoho ze svého okolí, kdo si osvojil nebo má dítě v pěstounské péči. 61 (54 %) dotazovaných uvedlo ano, vím o osvojení, 29 (25,7 %) ano, vím o pěstounské péči a 38 (33,6 %) ne, neznám nikoho.

Otázka č. 17: Znáte někoho, kdo si osvojil nebo má v pěstounské péči dítě jiného etnika? Oproti předchozí otázce, kde 61 dotazovaných uvedlo, že vědí o osvojení, pouze 15 (13,3 %) vypovědělo, že ví o někom, kdo si osvojil dítě jiného etnika a pouze 9 (5,3 %) oproti 29 uvedlo, že znají někoho ze svého okolí, kdo má dítě v pěstounské péči. Tato výpověď nepřímo potvrzuje hypotézu, že většina lidí není tolerantní k přijetí dítěte jiného etnika. A proč to tak je? Podle Šiklové rodiče chtějí, aby jejich dítě bylo pokračováním rodu. Proto jim největší radost udělá, když někdo řekne, že se malé podobá tatínkovi, babičce a tak podobně. Je tedy pochopitelné, že většina adoptivních rodičů preferuje dítě, které je jim podobné a jde takzvaně do rodiny. Postoje k jinému etniku jsou nejen u nás, ale i všude ve světě komplikované. Jsou zde totiž předsudky

a rodiče často trpí představou, že musí při každém setkání vysvětlovat, proč je dítě odlišné – zda je vietnamské, romské, adoptované a podobně. To samozřejmě není nikomu příjemné (33).

6. Závěr

Cílem teoretické části bakalářské práce bylo vysvětlit pojem náhradní rodinná péče, popsat její jednotlivé formy. V závěru teoretické části jsem nastínila úskalí etnicky odlišného dítěte v náhradní rodinné péči.

V praktické části bakalářské práce bylo cílem zjistit názor veřejnosti na přijímání dětí jiného etnika do náhradní rodinné péče v Českých Budějovicích. Dosáhnout stanoveného cíle jsem se snažila pomocí kvantitativního výzkumu, metodou dotazování. Jako výzkumná technika byl použit dotazník o 17 otázkách.

Otázky byly rozděleny do dvou okruhů na: otázky zjišťující identifikační znaky respondentů a na otázky týkající se názorů respondentů na danou problematiku. Celkem bylo rozdáno 200 dotazníků a zpět se jich vrátilo 113, návratnost tedy činila 56,5 %. V souvislosti s výzkumnou částí své bakalářské práce jsem si stanovila dvě hypotézy:

H1: „Většina lidí není tolerantní k přijetí dítěte jiného etnika“ byla potvrzena.

H2: „Většina lidí není tolerantní k romskému etniku“ byla také potvrzena.

Na základě mého dotazníkového šetření vyplynulo, že respondenti jsou poměrně tolerantní pokud jde o pohlaví dítěte. 74 % respondentů vypovědělo, že jim na pohlaví dítěte nezáleží. Bohužel tomu tak není ohledně etnika dítěte. Ve společnosti stále převládají lidé, kteří nejsou tolerantní a ochotni k přijetí dítěte jiného etnika do náhradní rodinné péče. 67,3 % dotazovaných by mělo obavy z přijetí takového dítěte, přičemž největší obavu projeвили z vlivu genů. Dále z výsledků vyplývá, že 91,8 % respondentů by se rozhodlo pro dítě z majoritní populace. Naopak nejméně lidí by se rozhodlo pro dítě romského etnika. Pro přijetí takového dítěte by se rozhodli pouze dva lidé (2,7 %). O něco více tolerance projeвили k vietnamskému etniku (15 %). A nejtolerantněji se staví k přijetí dítěte černošského etnika (28,8 %).

Přesto, že žijeme v multietnické společnosti, stále má většina lidí strach z přijetí dítěte jiného etnika do náhradní rodinné péče. Domnívám se, že by se mělo zlepšit povědomí nejen o náhradní rodinné péči, ale zvláště o fungování rodin s dětmi jiného etnika. Zbourat tak předsudky a stereotypy, které ve společnosti stále přetrvávají. Myslím si také, že by se na českých školách měla více zahrnout do výuky multikulturní

výchova. Ta totiž vede k solidaritě a toleranci, k chápání a respektování etnických menšin žijících v České republice.

Výsledky této práce mohou být užitečné široké veřejnosti, a to pro lepší představy a realističtější náhled na problematiku osvojení a pěstounské péče. Dále by mohla být přínosem pro žadatele o náhradní rodinnou péči k získání potřebných informací o průběhu procesu náhradní rodinné péče. V neposlední řadě může prospět studentům jako studijní materiál nebo jako podklad pro další výzkum.

7. Seznam použitých zdrojů

1. ARCHER, C. *Dítě v náhradní rodině*. 1. vyd. Praha: Portál, 2001. 120 s. ISBN 80-7178-578-4.
2. BECHYŇOVÁ, V., KONVIČKOVÁ, M. *Sanace rodiny*. 1.vyd. Praha: Portál, 2008. 151 s. ISBN 978-80-7367-392-5.
3. *Dědic rodu? Už dávno ne! Moderní rodiče chtějí holky!* [online]. [cit. 2010-05-01]. Dostupné z: <http://deti.centrum.cz/miminko/2010/6/2/clanky/dedic-rodu-uz-davno-ne-moderni-rodice-chteji-holky/>.
4. GABRIEL, Z., NOVÁK, T. *Psychologické poradenství v náhradní rodinné péči*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2008. 144 s. ISBN 978-80-247-1788-3.
5. *Hlavní formy náhradní rodinné péče*. [online]. [cit. 2010-05-01]. Dostupné z: [http://www.kraj-jihocesky.cz/index.php?par\[id_v\]=369&par\[lang\]=CS](http://www.kraj-jihocesky.cz/index.php?par[id_v]=369&par[lang]=CS).
6. *Hledá se nová rodina*. [online]. [cit. 2010-06-04]. Dostupné z: <http://www.fod.cz/stranky/informace/0508/denik080522.htm>.
7. HOFROVÁ,V., ROTREKLOVÁ E. Inovativní prvky v odborné přípravě na přijetí dítěte do pěstounské péče a odborné služby pro pěstouny a rodiče. In *Náhradní rodinná péče a transformace systému péče o ohrožené děti v České republice*. Brno : Triada - poradenské centrum, 2008. s. 27-36. ISBN 978-80-254-3353-9.
8. HOFROVÁ,V., ROTREKLOVÁ E. Kritická místa systému náhradní rodinné péče a možnosti změny. In *Náhradní rodinná péče a transformace systému péče o ohrožené děti v České republice*. Brno : Triada - poradenské centrum, 2008. s. 9-21. ISBN 978-80-254-3353-9.

9. *Informace z výzkumu STEM trendy 4/2010*. [online]. [cit. 2010-06-01]. Dostupné z: <http://www.stem.cz/clanek/1943>.
10. JANÍČKOVÁ, J. *Jak se adaptují děti v novém prostředí náhradních rodin?* [online]. [cit. 2010-05-17] Dostupné z: <http://www.rodina.cz/clanek2118.htm>.
11. JEDLIČKA, R., et. al. *Děti a mládež v obtížných životních situacích*. 1. vyd. Praha: Tiskárny MV, 2004. ISBN 80-7312-038-0.
12. *Koncepce v oblasti rodinné politiky a SPOD na území JČK na období 2010 – 2015*. [online]. [cit. 2010-05-17] Dostupné z: [http://www.kraj-jihocesky.cz/index.php?par\[id_v\]=1218&par\[lang\]=CS](http://www.kraj-jihocesky.cz/index.php?par[id_v]=1218&par[lang]=CS).
13. KOVAŘÍK, J. et al. *Náhradní rodinná péče v praxi*. 1. vyd. Praha: Portál, 2004. 167 s. ISBN 80-7178-957-7.
14. MATĚJČEK, Z., DYTRYCH, Z. *Děti, rodina a stres*. 1. vyd. Praha: Galén, 1994. 214 s. ISBN 80-85282-83-6.
15. MATĚJČEK, Z., DYTRYCH Z. *Krizové situace v rodině očima dítěte* 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2002. 128 s. ISBN 80-247-0332-7.
16. MATĚJČEK, Z., KOLOUCHOVÁ, J. et.al. *Osvojení a pěstounská péče*. 1. vyd. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-637-3.
17. MATĚJČEK, Z. *Desatero pro náhradní rodinnou péči*. [online]. 21.12.2002 [cit. 2009-12-14]. Dostupné z: <http://www.rodina.cz/clanek2863.htm>.
18. MATĚJČEK, Z. *Co děti nejvíc potřebují*. 5. vyd. Praha: Portál, 2008. 112 s. ISBN 978-80-7367-504-2.
19. MATĚJČEK, Z. *O rodině vlastní, nevlastní a náhradní*. 1. vyd. Praha: Portál, 1994. 98 s. ISBN 80-85282-83-6.

20. MATOUŠEK, O. *Metody a řízení sociální práce*. 2. vyd. Praha: Portál, 2008. 380 s. ISBN 978-80-7367-502-8.
21. MATOUŠEK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 3. vyd. Praha: Slon, 2003. 161 s. ISBN 80-86429-19-9.
22. MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce*. 1. vyd. Praha: Portál, 2003. 288 s. ISBN 80-7178-549-0.
23. *Náhradní výchova*. [online]. [cit. 2010-06-01]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/7297>.
24. NOVOTNÁ, E., MERTOŮVÁ, J. Aktuální otázky v sociálně-právní ochraně dětí. In *Kapitoly sociální práce v praxi*. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2008. s. 45-62. ISBN 978-80-7394-074-4.
25. NOVOTNÁ, V., PRŮŠOVÁ, L. *K vybraným otázkám osvojování dětí*. Praha: Linde, 2004. 159s. ISBN 80-86131-56-4.
26. *O náhradní rodinné péči*. [online]. [cit. 2010-05-30]. Dostupné z: <http://www.fod.cz/>.
27. *Osvojení – Osvojení do/ze zahraničí*. [online]. [cit. 2010-05-30]. Dostupné z: <http://www.adopce.com/beta/adopce/adopce.php?stranka=8>.
28. PUNCH, Keith F. *Základy kvantitativního šetření*. 1. vyd. Praha: Portál, 2008. 150 s. ISBN 978-80-7367-381-9.
29. PRŮCHA, J. *Interkulturní psychologie*. 2. vyd. Praha: Portál, 2007. 224 s. ISBN 978-80-7367-280-5.
30. *Průvodce osvojením*. [online]. [cit. 2010-06-01]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/7295/Pruvodce_osvojenim_.pdf.

31. *Pěstounská péče*. [online]. [cit. 2010-05-30]. Dostupné z: <http://www.adopce.com/beta/adopce/pp.php?stranka=11>.
32. *Průvodce pro náhradní rodinnou péči*. [online]. [cit. 2010-06-01]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/7294/Pruvodce_pro_nahradni_rodinnou_pec_i_.pdf.
33. *Rodiče musí být zralí*. [online]. [cit. 2010-06-05]. Dostupné z: <http://www.fod.cz/stranky/informace/0508/denik080522.htm>.
34. ROTREKLOVÁ, E. Aktuální otázka náhradní rodinné péče: pěstounská péče – rizika, možnosti, vize. In *Děti potřebují rodinu: Inovativní přístupy v práci s ohroženými rodinami*. Praha: Člověk hledá člověka, 2008. s. 35-39. ISBN 978-80-254-2683-8.
35. ROTREKLOVÁ E. Aktuální otázka náhradní rodinné péče: pěstounská péče – rizika, možnosti, vize. In *Náhradní rodinná péče a transformace systému péče o ohrožené děti v České republice*. Brno : Triada - poradenské centrum, 2008. s. 21-27. ISBN 978-80-254-3353-9.
36. ŘÍČAN, P. *S Romy žít budeme – jde o to jak*. 2. vyd. Praha: Portál, 2000. 143s. ISBN 80-7178-410-9.
37. ŠATAVA, L. *Jazyk a identita etnických menšin*. 2. vyd. Praha: Slon, 2009. 215 s. ISBN 978-80-86429-83-0.
38. ŠKOVIERA, A. *Dilemata náhradní výchovy*. 1. vyd. Praha: Portál, 2007. 144 s. ISBN 978-80-7367-318-5.
39. Úmluva o právech dítěte, č. 104/1991 Sb., v platném znění.
40. VANČÁKOVÁ, M. Postoj náhradních rodičů k původu dítěte. In *Romské dítě v náhradní rodině*. Praha 1: Občanské sdružení Rozum a Cit, 2008. s. 13-18.

41. *Věkové složení obyvatel k 1.1.2009*. [online]. [cit. 2010-06-01]. Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/t/0C001BB29D/\\$File/400310001.xls](http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/t/0C001BB29D/$File/400310001.xls).
42. Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, v platném znění.
43. Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, v platném znění.
44. Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, v platném znění.
45. ZELENÁ, M. Význam rodiny pro dítě. In *Podpora rodiny*. Praha 7: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006. s. 11-12. ISBN 80-86997-67-9.
46. *Zprostředkování osvojení a pěstounské péče*. [online]. [cit. 2010-06-01]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/7298>.
47. *Zprostředkování náhradní rodinné péče*. [online]. [cit. 2010-05-01]. Dostupné z: [http://www.kraj-jihocesky.cz/index.php?par\[id_v\]=371&par\[lang\]=CS](http://www.kraj-jihocesky.cz/index.php?par[id_v]=371&par[lang]=CS).
48. *Žádost o náhradní rodinnou péči*. [online]. [cit. 2010-05-01]. Dostupné z: http://www.kraj-jihocesky.cz/index.php?par%5Bid_v%5D=370&par%5Blang%5D=CS.

8. Klíčová slova

Náhradní rodinná péče

Osvojení (adopce)

Pěstounská péče

Etnikum

Etnická skupina

9. Přílohy

Příloha 1: Dotazník

Příloha 2: Desatero pro náhradní rodinnou péči

Příloha 1

Vážený pane, vážená paní,

jmenuji se **Markéta Nováková** a jsem studentka 3. ročníku Zdravotně sociální fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. Prosím Vás, o vyplnění tohoto dotazníku, který je pro mě důležitým podkladem pro zpracování mé bakalářské práce na téma **Postoj veřejnosti k přijímání dětí jiného etnika do náhradní rodinné péče**. Veškeré údaje, které zde uvedete, budou použity pouze pro účely této práce a jsou anonymní. Prosím, odpověď na otázku zakřížkujte, popřípadě odpověď doplňte. Děkuji Vám za cennou spolupráci!

1. Vaše pohlaví?

- a) muž b) žena

2. Váš věk:

3. Stav:

- a) svobodný/á b) vdaná/ženatý c) rozvedený/á d) vdovec/vdova

4. Jaké máte nejvyšší dosažené vzdělání?

- a) základní
b) středoškolské bez maturity
c) středoškolské s maturitou
d) vyšší odborné
e) vysokoškolské

5. Setkal(a) jste se někdy s termínem náhradní rodinná péče?

- a) ano b) ne

6. Jsou ve vaší domácnosti děti?

- a) ano
b) ne

7. Pokud jste odpověděl(a) ano, děti ve Vaší domácnosti jsou:

- a) vlastní, uveďte, prosím počet.....
b) osvojené; počet.....
c) v pěstounské péči; počet.....
d) manžela / manželky; počet.....
e) druha/družky; počet.....
f) jiné.....

8. Umíte si představit, že byste přijal(a) dítě do náhradní rodinné péče?

- a) ano
b) ne - proč, ne?.....

Pokud jste odpověděl(a) ne, prosím přejděte k otázce číslo 14.

9. Pokud byste se rozhodl(a) pro náhradní rodinnou péči, dítě jakého pohlaví byste nejraději přijal(a)?

- a) chlapce b) dívku c) na pohlaví nezáleží

10. Počet dětí, které byste byl/(a) ochoten přijmout?

- a) jedno dítě
- b) dvě děti
- c) tři a více dětí

11. Pokud byste chtěl(a) přijmout do náhradní rodinné péče dítě, jakého věku?

- a) do 1 roku
- b) od 1 do 3 let
- c) od 3 do 5 let
- d) do 10 let
- e) starší 10 let

12. Pokud by záleželo jen na Vás, bez ohledu na partnera, chtěl(a) byste přijmout dítě do:

- a) osvojení (pěstounskou péči vylučuji)
- b) raději do osvojení, ale pěstounskou péči nevylučuji
- c) jen do pěstounské péče
- d) nezáleží mi na tom, zda do osvojení či pěstounské péče

13. Pro jaké etnikum byste se rozhodl(a)?

- a) Bílé
- b) Romské
- c) Poloromské
- d) Vietnamské
- e) Černošské
- f) Jiné etnikum – jaké?.....

14. Měl(a) byste obavy z přijetí dítěte jiného etnika?

- a) ano
- b) spíše ano
- c) spíše ne
- d) ne

Pokud jste odpověděli ano či spíše ano, čeho se Vaše obavy týkají?

Prosím, seřaďte své obavy čísky od 1 do 7, přičemž číslem 1 bude označena ta okolnost, které se obáváte nejvíce. Pokud máte ještě jiné obavy, které jsem nezmínila, prosím, abyste je doplnil(a).

- a) barvy pleti
- b) vlivu genů
- c) problémů mezi vrstevníky
- d) problémů ve škole
- e) přijetí širší rodiny
- f) přijetí okolí
- g) období puberty
- h) jiné.....

15. Považujete za problém více etnik v jedné rodině?

(např. rozdílná kultura, temperament...)

- a) ano -
- b) ne

16. Znáte někoho ze svého okolí, kdo si osvojil nebo má dítě v pěstounské péči?

- a) ano, vím o osvojení
- b) ano, vím o pěstounské péči
- c) ne, neznám nikoho

17. Znáte někoho, kdo si osvojil nebo má v pěstounské péči dítě jiného etnika?

- a) ano, vím o osvojení
- b) ano, vím o pěstounské péči
- c) ne, neznám nikoho

Desatero pro náhradní rodinnou péči

1. Nebojme se přijmout své „náhradní“ rodičovství za své!
2. Nebojme se o lásku dítěte! Tím, jak spolu dennodenně žijeme, se vytváří vzájemný vztah.
3. Nebojme se pracovat na sobě samých! Svému dítěti můžeme porozumět jen do té míry, do níž jsme porozuměli sobě samým. Porozumění je prvním předpokladem účinné péče a pomoci, kterou naše dítě potřebuje. Nebojme se učit po celý život – a to i od našich dětí.
4. Zatajená pravda je v mezilidských vztazích nebezpečná. Nový svazek nemůže pojistit sebelepší zákon (natož pojišťovna), nýbrž pravda!
5. Dítě má o sobě vědět víc, než vědí ostatní. Nemělo by být zaskočeno nenadálým sdělením důležitých informací o svém původu a historii.
6. Nestačí sdělovat, je třeba sdílet! Nečekejme, až se dítě začne samo vyptávat, ale začněme při vhodné příležitosti povídat sami!
7. Dítě sice není z nás, není „naší krve“, ale je naše! Podmínkou dobrého rodičovství je bezpodmínečné přijetí dítěte.
8. S horším raději počítejme (ostatně to je dobré v celém našem životě), tím lepším se dejme překvapit. Výchova a rodičovská péče nejsou všemocné – nemějme přepjatá očekávání a nadměrné, dítěti nepřiměřené požadavky!
9. O vlastních, biologických rodičích říkejme dítěti jen to dobré! Vždy je možné ukázat jejich nemoc či nemohoucnost, nedostatek podpory a pomoci z okolí, nešťastnou shodu okolností. Nesudme a neodsuzujme.
10. Neizolujme dítě v kruhu nejužší rodiny! Otevřené rodinné společenství je tou nejlepší školou života a mezilidských vztahů. A modely, které dítěti v tomto ohledu nabídneme, je budou provázet po celý jeho život (17).